

*H*et huis op Wyoming Avenue 2129 stond daar in al zijn solide pracht. De mooi gevormde, uit grijze steen opgetrokken façade was rijkelijk voorzien van sierlijke ornamenten en werd extra verfreesd door een groot, goudkleurig wapen. Het gebouw was getooid met de Franse vlag, die lichtjes opbolde in een rustige bries die pas 's middags was komen opzetten. Het was wellicht het laatste zuchtje wind dat Washington D.C. gedurende de komende maanden zou voelen, want de zomer naderde met rasse schreden. Het was al juni. Juni 1939. De afgelopen vijf jaren waren veel te snel voorbijgegaan voor Armand de Villiers, ambassadeur van Frankrijk.

Hij zat in zijn kantoor, dat uitzicht bood op de mooi aangelegde tuin, en staarde een ogenblik afwezig naar de fontein. Met moeite richtte hij zijn aandacht weer op de stapel paperassen op zijn bureau. Ondanks de sterke geur van seringen, die de lucht vulde, was er werk dat gedaan moest worden. Te veel eigenlijk, vooral nu. Hij wist dat hij tot laat in de avond achter zijn bureau zou moeten zitten, zoals hij nu al twee maanden lang had gedaan. Hij bereidde zich voor op zijn terugkeer naar Frankrijk. Lange tijd al had hij geweten dat hem zou worden verzocht terug te keren en toch had het hem pijnlijk getroffen toen het hem in april was meegedeeld. Zelfs nu werd hij door een mengeling van gevoelens overspoeld, telkens wanneer de gedachte aan zijn terugkeer hem overviel. Hetzelfde had

hij gevoeld toen hij Wenen, Londen, San Francisco en andere posten die hij in het verleden had bezet, moest verlaten. Maar hier was de band nog sterker. Armand voelde zich altijd snel ergens thuis. Hij had er slag van om vrienden te maken en hechtte zich bovendien gemakkelijk aan de plaatsen waarheen hij was uitgezonden. Dat maakte vertrek moeilijk. Deze keer zou hij niet naar weer een andere plaats gaan. Nee, nu ging hij naar huis.

Naar huis. Het was zo lang geleden sinds hij daar had gewoond en ze hadden hem nu zo hard nodig. Er heerste in heel Europa grote spanning en alles veranderde. Dikwijls had hij het gevoel dat hij alleen nog maar leefde voor de dagelijkse berichten uit Parijs. Daardoor kreeg hij tenminste enig idee wat er gaande was. Washington leek lichtjaren verwijderd van de problemen die Europa bestormden en van de angsten die het hart van Frankrijk beheersten. In dit onaantastbare land hadden ze niets te vrezen, maar in Europa voelde niemand zich op dat moment echt veilig.

Nog geen jaar geleden was iedereen in Frankrijk ervan overtuigd dat er oorlog op komst was. Volgens Armands informatiebronnen hadden velen hun angst verdrongen. Toch zou de waarheid op een gegeven moment onder ogen moeten worden gezien. Iets dergelijks had hij ook tegen Liane gezegd. Toen de burgeroorlog in Spanje vier maanden tevoren eindigde, werd het duidelijk dat de Duitsers in opmars waren en dat ze via hun vliegveld vlak onder Irún Frankrijk tot op slechts enkele mijlen waren genaderd. Desondanks merkte Armand dat velen niet wilden zien wat er op til was. Gedurende de afgelopen zes maanden was Parijs – althans aan de oppervlakte – duidelijk ontspannener dan tevoren. Hij had het zelf ervaren toen hij met Pasen naar huis was gegaan om geheime besprekingen te voeren met het ministerie van Binnenlandse Zaken en ze hadden verteld dat zijn verblijf in Washington ten einde liep.

Hij was uitgenodigd voor een onafgebroken reeks van schitterende feesten, die een scherp contrast vormden met de voorafgaande zomer, toen met Hitler nog niet het Verdrag van München was gesloten. Daarvóór had er een ondraaglijke spanning geheerst. Plotseiling had die spanning plaatsgemaakt voor een soort doldrieste lust naar plezier. Parijs vertoonde zich in haar mooiste gedaante. Er wa-

ren feesten, bals, opera's, shows en gala's alsof er voor de Fransen geen oorlog zou zijn zolang ze maar bezig bleven en doorgingen met lachen en dansen. Tijdens zijn paasverlof had Armand zich geërgerd aan de frivole vrolijkheid van zijn vrienden. Niettemin had hij zich gerealiseerd dat het een manier was om hun angst te verdringen. Eenmaal terug in Washington, had hij er met Liane over gesproken.

'Het lijkt wel alsof ze zo bang zijn, dat ze niet willen ophouden met lachen uit angst dat ze dan van ellende in huilen zullen uitbarsten en op de vlucht zullen slaan.' Maar hun gelach zou de oorlog niet kunnen tegenhouden, zou Hitlers gestage opmars door Europa niet kunnen stuiten. Soms was Armand bang dat niets deze man nog kon stoppen. Hij beschouwde Hitler als een duivel en hoewel sommige hooggeplaatste figuren zijn mening deelden, vonden anderen dat de vele jaren in dienst van zijn land Armand nerveus hadden gemaakt en dat hij bezig was een bange, oude man te worden.

'Is dat het resultaat van je verblijf in Amerika, ouwe jongen?' had zijn beste vriend in Parijs hem plagend gevraagd. Hij kwam uit Bordeaux, waar hij en Armand samen waren opgegroeid, en was directeur van drie van de grootste banken in Frankrijk. 'Stel je niet aan, Armand. Hitler laat ons wel met rust.'

'De Engelsen zijn het niet met je eens, Bernard.'

'Ach, dat is ook al zo'n stelletje bange wezels! Bovendien vinden ze het leuk om oorlogje te spelen op de kaart. De gedachte aan een veldslag met Hitler windt hen op. Ze hebben niets anders te doen.'

'Wat een onzin!' Armand had moeite zijn zelfbeheersing te bewaren maar Bernard was niet de enige die hij honend over de Engelsen had horen praten. Aan het einde van zijn veertiendaagse verblijf had hij Parijs bijna woedend verlaten. Dat de Amerikanen blind waren voor de dreiging die boven Europa hing, kon hij zich voorstellen. In zijn eigen land had hij echter andere geluiden verwacht en die had hij niet voldoende gehoord. Hij had zo zijn eigen mening over de hele zaak; hij besepte hoe ernstig de dreiging werd, hoe gevaarlijk Hitler was en hoe snel rampspoed hen kon overvallen. Of misschien, dacht hij terwijl hij op weg was naar huis, misschien

hadden Bernard en de anderen wel gelijk. Misschien was hij te bang en maakte hij zich te veel zorgen om zijn land. Misschien was het in zeker opzicht wel goed als hij weer terugging. Daardoor zou hij dichter bij de gebeurtenissen in Frankrijk staan.

Liane had het nieuws van hun vertrek goed opgevat. Ze was eraan gewend om op te breken en verder te trekken. Bezorgd had ze geluisterd naar zijn beschrijving van de heersende stemming in Parijs. Ze was een wijze, intelligente vrouw, die in de loop der jaren veel van Armand had geleerd over de internationale politiek. Vanaf het prille begin van hun huwelijk had hij haar vol vuur zijn standpunten duidelijk gemaakt. Zij was jong en verlangend om alles over zijn carrière te horen, alles over de landen waarnaar hij werd uitgezonden en over de politieke verwickelingen van zijn vele relaties. Hij glimlachte stilletjes bij de gedachte aan de afgelopen tien jaar. Ze was als een droge spons geweest die elke druppel informatie opzoo, en ze had haar lessen goed geleerd.

Nu had ze haar eigen ideeën en vaak was ze het niet met hem eens of ze was ten opzichte van bepaalde zaken standvastiger dan hij. Nog maar een paar weken geleden hadden ze een verbeterde ruzie gehad over het ss *St.-Louis*, een schip dat met 937 joden en de zegen van Joseph Goebbels uit Hamburg was vertrokken met bestemming Havana. Daar aangekomen, was de vluchtelingen de toegang ontzegd; hun overlevingskansen leken niet groot zolang het schip buiten de haven lag. Er werd door sommigen naarstig gezocht naar een plaats die de vluchtelingen wilde opnemen, uit vrees dat ze anders zouden moeten terugkeren naar Hamburg en naar het onzekere lot dat hun daar te wachten stond. Liane sprak persoonlijk met de president, maar het mocht niet baten. De Amerikanen hadden geweigerd hen op te nemen en Armand had gezien hoe Liane in tranen was uitgebarsten toen ze besepte dat al haar pogingen, en die van talloze anderen, op niets waren uitgelopen. Van het schip kwamen berichten dat de joden zich liever van kant maakten dan terug te keren naar de haven van waaruit ze waren vertrokken. En goddank, eindelijk waren Frankrijk, Engeland, Nederland en België bereid hen op te nemen. Daarmee was de strijd tussen Armand en Liane evenwel niet geëindigd. Voor het eerst in haar leven was

ze in haar eigen land teleurgesteld. Haar woede kende geen grenzen. Hoewel Armand met haar meevoelde, hield hij haar voor dat Roosevelt zijn redenen had voor zijn weigering de vluchtelingen op te nemen. Het feit dat Armand bereid was zich bij Roosevelt's besluit neer te leggen, maakte haar nog bozer. Ze voelde zich door haar eigen volk verraden. Amerika was het land van rijkdom en overvloed, het land van moed en vrijheid. Hoe kon Armand vergeven dat die mensen hier niet werden toegelaten? Hij probeerde haar uit te leggen dat het niet aan hem was een oordeel te vellen en dat ze moesten aanvaarden dat regeringen soms wrede beslissingen namen. Het belangrijkste was, dat de vluchtelingen veilig waren. Het had dagen geduurd voor Liane wat was gekalmeerd en zelfs toen was ze tijdens een lunch nog een uitgebreide en bijna vijandige discussie aangegaan met de vrouw van de president. Mevrouw Roosevelt had begrip getoond voor Liane's woede. Ook zij was begaan met het lot van de passagiers van de *St.-Louis*, maar ze had haar man niet tot andere gedachten kunnen brengen. De Verenigde Staten moesten hun contingenten eerbiedigen en de 937 joden gingen het contingent van dat jaar te boven. Mevrouw Roosevelt herinnerde Liane er opnieuw aan dat het voor de vluchtelingen allemaal goed was afgelopen. Niettemin had deze gebeurtenis Liane doordrongen van de benarde positie waarin dit volk verkeerde in Europa en ze beseftte plotseling wat er ver van het rustige leventje van diplomatieke diners in Washington gaande was. Daardoor verlangde Liane ernaar om met Armand terug te keren naar Frankrijk. 'Vind je het niet vervelend om je land weer te moeten verlaten, lieverd?' Het incident met de *St.-Louis* was ten slotte naar de achtergrond geschoven. Tijdens een rustig diner thuis had hij haar liefdevol gadeslagen. Ze had haar hoofd geschud. 'Ik wil weten wat er in Europa gebeurt, Armand. Hier voel ik me zo ver van alles verwijderd.' Ze had hem toegelachen en meer van hem gehouden dan ooit tevoren. Tien jaar lang waren ze samen oneindig gelukkig geweest. 'Denk je echt dat er binnenkort oorlog uitbreekt?'

'Niet in jouw land, lieveling.' Hij herinnerde haar er altijd aan dat ze Amerikaanse was. Hij had het belangrijk gevonden dat ze een band met haar eigen geboorteland bleef voelen, zodat ze niet volle-

dig door zijn standpunten en door zijn bindingen met Frankrijk werd opgeslokt. Ze was tenslotte een afzonderlijk individu, dat recht had op haar eigen gevoelsbanden en meningen. Tot dusver waren deze niet in botsing gekomen met die van hem. Af en toe woedde er een verbeterde strijd tussen hen, veroorzaakt door verschil van opvatting, maar dat scheen hun verhouding eerder ten goede te komen en hij vond het niet erg. Hij eerbiedigde haar standpunten evenzeer als de zijne en hij bewonderde het vuur waarmee ze haar overtuigingen verdedigde. Ze was een krachtige vrouw met een bewonderenswaardige geest. Vanaf het eerste moment dat hij haar als meisje van vijftien jaar in San Francisco ontmoette, had hij haar gerespecteerd. Ze was een betoverend meisje van een bijna hemelse schoonheid. Hoewel ze jarenlang alleen met haar vader, Harrison Crockett, had geleefd, bezat ze een kennis en een wijsheid die voor een meisje van haar leeftijd ongebruikelijk waren.

Armand kon zich de eerste keer dat hij haar had gezien nog goed herinneren. Ze droeg een witlinnen zomerjurk en een grote strohoed en luisterde zwijgend naar de gesprekken van de volwassenen met wie ze een wandeling door de tuin van het consulaat in San Francisco maakte. Op een gegeven moment had ze zich tot hem gewend en met een verlegen glimlach in vloeiend Frans een opmerking over de rozen gemaakt. Haar vader was zo trots op haar.

Armand glimlachte bij de herinnering aan haar vader. Harrison Crockett was een bijzondere man. Streng en tegelijkertijd vriendelijk, aristocratisch, lastig, knap en vastbesloten zijn privacy en zijn enig kind als een leeuw te bewaken. Hij had een succesvolle carrière in de scheepvaart opgebouwd en zijn leven goed besteed.

Ze hadden elkaar kort na zijn aankomst in San Francisco ontmoet tijdens een saai dinertje, dat de voormalige consul vóór diens vertrek naar Beiroet had gegeven. Armand herinnerde zich dat hij wist dat Crockett was uitgenodigd, maar dat hij er bijna zeker van was dat hij niet zou komen. Harrison Crockett hield zich meestal schuil achter de muren van zijn mooie vesting op Broadway, die uitzicht bood op de baai. Zijn broer George liet zich veel vaker op party's zien en was een van de meest begeerde vrijgezellen van San Francisco, niet zozeer vanwege zijn charme, als wel vanwege zijn

connecties en het enorme succes van zijn broer. Tot ieders verbazing verscheen Harrison echter wel op het diner. Hij had weinig gezegd en was vroeg vertrokken. Voor zijn vertrek had hij enkele vriendelijke woorden gewisseld met Odile, Armands vrouw. Ze was daarvan zo onder de indruk, dat ze erop stond hem en zijn dochter op de thee uit te nodigen. Harrison had met Odile over het meisje gesproken; het bleek dat hij uitermate trots was op haar beheersing van de Franse taal en met een liefdevolle blik in zijn ogen had hij gezegd dat ze 'een heel opmerkelijk meisje' was. Odile had dit tegen Armand gezegd en beiden hadden erom moeten glimlachen.

'Hij heeft dus toch een zwakke plek. Hij ziet er meedogenloos uit, precies zoals men beweert dat hij is.'

Maar daarmee was Odile het niet eens. 'Ik geloof dat je het bij het verkeerde eind hebt, Armand. Volgens mij is hij erg eenzaam. En hij is dol op het meisje.' Odile had er niet ver naast gezeten. Korte tijd later hoorden ze hoe hij zijn vrouw had verloren, een knap meisje van negentien jaar dat hij had aanbeden. Hij had het altijd te druk gehad met zijn scheepvaartimperium om aan een huwelijk te denken, maar toen het eenmaal zover was, had hij een goede keus gedaan.

Arabella Dillingham Crockett was even briljant als mooi; zij en Harrison hadden de indrukwekkendste bals van de stad gegeven. Als een sprookjesprinses schreed ze door het landhuis dat hij voor haar had gebouwd; ze droeg robijnen die hij uit het Verre Oosten voor haar had meegebracht, diamanten die bijna zo groot waren als eieren en tiara's op haar goudblonde krullen, die speciaal voor haar bij Cartier waren vervaardigd. Hun eerste kind werd vol enthousiasme aangekondigd, maar ondanks de verloskundige die Harrison uit Engeland meebracht en de twee vroedvrouwen uit het Oosten, stierf Arabella tijdens de bevalling. Harrison bleef als weduwnaar achter met een dochter, die Arabella's evenbeeld was en die hij net zo aanbad als hij eens zijn vrouw had gedaan. Gedurende de eerste tien jaar na de dood van Arabella verliet hij zijn huis alleen om naar zijn kantoor te gaan. Crockett Shipping was een van de grootste scheepvaartmaatschappijen in de Verenigde Staten; vracht-

schepen voeren met hun ladingen naar het Oosten en twee prachtige lijnboten brachten passagiers naar Hawaï en Japan. Daarnaast beschikte Crockett over passagiersschepen in Zuid-Amerika en een aantal druk bezette lijnen langs de westkust van de Verenigde Staten.

Harrison Crockett had alleen maar belangstelling voor zijn schepen en zijn dochter. Omdat ze samen de maatschappij runden, zag hij zijn broer vrij vaak, maar van zijn oude vrienden zag Harrison in die tien jaar bijna niemand. Ten slotte nam hij Liane mee op vakantie naar Europa en toonde haar alle wonderen van Parijs, Berlijn, Rome en Venetië. Tegen het einde van de zomer keerden ze terug naar huis en vanaf dat moment begon hij zijn vrienden weer in zijn leven te betrekken. Het tijdperk van de grootse feesten in het landhuis op Broadway was voorgoed voorbij, maar het was tot hem doorgedrongen hoe eenzaam zijn kind was en hoe goed het voor haar zou zijn als ze andere kinderen en volwassenen ontmoette. Daarom zette Harrison de deur van zijn huis weer op een kier. Alle activiteiten draaiden om zijn dochter: poppentheater, bezoeken aan toneelvoorstellingen en tochtjes naar Lake Tahoe, waar hij een leuk zomerhuisje kocht. Harrison Crockett leefde alleen nog om Liane Alexandra Arabella te plezieren, te beschermen en lief te hebben.

Ze was vernoemd naar twee overleden grootmoeders en haar moeder, drie vergane schoonheden, en op de een of andere manier wist ze de charme en de schoonheid van alle drie in haar persoontje te verenigen. Mensen die haar ontmoetten, waren verwonderd. Ondanks het rijke leventje dat ze leidde, toonde ze geen spoor van verwaandheid. Ze was eenvoudig, recht door zee, rustig en wijs voor haar leeftijd als gevolg van de vele jaren waarin ze alleen met haar vader, en soms met haar oom, dineerde; ze luisterde dan naar de zakelijke gesprekken en kreeg uitleg over de scheepvaartbusiness en de politiek van de landen waar de schepen aanlegden. In wezen voelde ze zich in het gezelschap van haar vader meer op haar gemak dan in dat van andere kinderen en naarmate ze ouder werd, vergezelde ze hem overal naar toe. Uiteindelijk ook naar het Franse consulaat om, op een voorjaarsdag in 1922, thee te drinken.

De De Villiers sloten haar onmiddellijk in hun hart, met als ge-

volg dat er een hechte band tussen hen en de Crocketts ontstond. Tijdens de eerstvolgende drie jaar gingen ze vaak met z'n vieren op stap. Armand en Odile logeerden in het mooie zomerverblijf in Lake Tahoe, ze voeren op een van zijn schepen met Liane naar Hawaï om daar vakantie te houden en Odile nam Liane zelfs mee naar Frankrijk. Odile werd bijna een tweede moeder voor haar en het deed Harrison goed om te zien hoe gelukkig Liane was en hoe goed ze werd begeleid door een vrouw die hij graag mocht en respecteerde. Liane was toen bijna achttien jaar.

Tijdens de daaropvolgende herfst, toen Liane naar het Mills-College ging, begon Odile te sukkelan met haar gezondheid. Ze klaagde over pijn in haar rug, at nauwelijks en had vaak koorts. Ten slotte kreeg ze last van een akelige hoest, die na een paar maanden nog steeds niet was verdwenen. De artsen zeiden niets te kunnen vinden en hielden Armand voor dat Odile waarschijnlijk heimwee naar haar vaderland had en dat hij haar misschien het beste kon terugsturen naar Frankrijk. Maar zoiets was niets voor haar en hij stond erop dat ze zich door andere artsen liet onderzoeken. Harrison had iemand in New York aanbevolen en Armand wilde dat ze die dokter zou bezoeken. Maar tegen die tijd was ze veel te ziek om de reis te ondernemen en uiteindelijk werd tijdens een kortdurende operatie geconstateerd dat Odile de Villiers aan ongeneeslijke kanker leed. Ze naaiden de wond weer dicht en vertelden Armand het nieuws. De volgende dag bracht hij Harrison Crockett op de hoogte, terwijl de tranen over zijn wangen stroomden.

‘Zonder haar kan ik niet leven, Harry... Ik kan het niet...’ Armand had hem in diepbedroefde wanhoop aangestaard en Harrison knikte langzaam, zelf ook met tranen in zijn ogen. Hij herinnerde zich zijn eigen verdriet van achttien jaar geleden nog maar al te goed. De ironie wilde, dat Armand even oud was als Harrison toen deze Arabella verloor... Drieënveertig jaar.

Maar Armand en Odile waren al twintig jaar getrouwd en het vooruitzicht zonder haar verder te moeten, was bijna meer dan hij kon verdragen. In tegenstelling tot Harrison hadden zij geen kinderen. Ze hadden er altijd graag twee of drie willen hebben, maar Odile was nooit in verwachting geraakt. Ten slotte hadden ze zich

erbij neergelegd dat hun huwelijk kinderloos zou blijven. Armand had Odile zelfs eens toevertrouwd dat hij het zo eigenlijk veel beter vond. Nu hoefde hij haar aandacht tenminste met niemand te delen. De twintig jaren van hun huwelijk hadden op nooit eindigende wittebroodsweken geleken. En nu stortte hun hele wereld plotseling ineen.

Hoewel Odile aanvankelijk niet wist dat ze kanker had en Armand alles deed om dat voor haar verborgen te houden, kwam ze toch al snel achter de waarheid en wist ze dat het einde nabij was. Ze stierf in maart, in de armen van Armand. Liane was haar die middag komen opzoeken en had een boekje gele rozen voor haar meegebracht. Urenlang zat ze bij haar bed en liet zich eerder door Odile troosten in plaats van omgekeerd. Odile had een bijna heilige berusting uitgestraald en ze was vastbesloten Liane tot het laatst vol liefde en genegenheid te benaderen. Toen Liane in de deuropening een ogenblik had gearzeld en vocht tegen de tranen die zouden komen zodra ze het huis verliet, had Odile haar heel even met een blik vol kracht aangekeken.

‘Zorg voor Armand als ik er niet meer ben, Liane. Zoals je ook zo goed voor je vader hebt gezorgd.’ Odile had hem goed leren kennen en wist dat Liane hem ervoor had behoed hard en verbitterd te worden. Ze had iets zachts over zich, dat elk hart in haar omgeving verzachtte. ‘Armand houdt van jou,’ had ze met een glimlach gezegd. ‘Als ik er niet meer ben, zal hij jou en je vader nodig hebben.’ Ze sprak over haar dood alsof ze op reis ging. Liane had geprobeerd haar ogen te sluiten voor de ernst van de toestand waarin deze geliefde vrouw verkeerde. Maar Odile stond dat niet toe. Ze wilde dat ze het allen onder ogen zagen, haar man in de eerste plaats en daarna Liane. Ze wilde dat ze waren voorbereid. Armand zou proberen de waarheid te ontlopen door met haar te praten over uitstapjes naar de kust, naar Biarritz, waar ze zo hadden genoten toen ze jong waren; een cruise langs de Franse kust, volgende zomer misschien; een reis naar Hawaï op een van de Crockett-schepen. Maar telkens opnieuw dwong ze hen allen onder ogen te zien wat komen ging, wat ze wist en wat ten slotte gebeurde de avond nadat ze Liane voor het laatst had gezien.